

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

А.В. Семенова

У контексті психолого-педагогічних засад розвитку творчої особистості у навчально-виховному процесі, особливої актуальності набуває проблема виникнення і розвитку полікультурного освітнього простору вищого навчального закладу в поліетнічному українському суспільстві. Система освіти, перебуваючи в епіцентрі політичних, економічних, ідеологічних суперечностей, об'єднує в собі два чинники: *суспільне і специфічно-культурне* (етнічне). У цих напрямках актуалізуються проблеми збереження і розвитку культур народів, а також пошук їх ефективної взаємодії. Полікультурна освіта є не тільки засобом творчого розвитку майбутнього фахівця, вона спроможна знижувати напругу в суспільстві. Адже важливою її функцією є навчання людей принципово нового відношення до сумісного життя в одній державі представників різних культур.

Сучасна полікультурна освіта покликана закласти громадянське начало в людині, сформувати у неї вміння жити в гармонії з іншими культурами, народами і націями, пробудити в ній совість, виробити прагнення до самовдосконалення і саморозвитку, самоосвіти зокрема, до збагачення свого духовно-морального статусу, здатного відродити культуру, економіку, змінити довкілля. При цьому полікультурна освіта повинна враховувати *цілісну картину світу* і, передусім, бути спрямованою на:

- оприлюднення знань, формування гуманістичного світовідчуття як основи моральної відповідальності людини перед іншими;
- побудову гуманних стосунків з кожним вихованцем як неперевершеною особистістю;
- надання підтримки і допомоги суб'єктам учіння в їхній культурній ідентифікації, враховуючи її особливості для сприяння більш успішній адаптації засобами освіти.

Полікультурна освіта, як правило, фокусується на опануванні культурних цінностей, на ситуаціях плюралістичного культурного середовища, на його нинішньому стані. Зміст полікультурної освіти потребує серйозного оновлення. Освіта у своєму традиційному класичному вигляді виглядає непристосованою до нових економічних відносин, вона слабо узгоджена з національними, регіональними умовами, недостатньо враховує народну і духовну культуру, потреби національно-культурного розвитку етносів.

Сучасні педагогічні реалії вимагають створення умов для пізнання культури інших народів, виховання толерантних відношень між людьми різних етносів, конфесій і рас. Поліетнічність, багатомовність населення України повинні надати навчальному закладові, як полікультурній інституції, що відтворює конкретний соціум і забезпечує його суспільну цілісність, особливий комплекс практичних і науково-теоретичних педагогічних рекомендацій різного рівня, що узагальнено можна визначити, як національні. Такий підхід визначає проблему співвідношення і взаємодії рідної та української, врешті решт – світової культури в загальному змісті освіти. Це, передусім, завдання поєднання різних картин, трактувань світу, що акумулюють зміст соціально-історичного досвіду окремих етносів.

Мультикультурна освіта є засобом зниження напруги в суспільстві, бо однією з важливіших її функцій є навчання людей принципово новому відношенню в сумісному житті в одній державі представників різних культур. Термін „мультикультурна освіта” з’явився в 70-і роки ХХ ст., коли проблема мультикультуризму була вже сфокусована на людських відносинах. Цей напрямок зберігся і продовжує розвиватися до сьогодні. На підтримку такої концепції виступає Рада Європи, ЮНЕСКО і ряд інших суспільних та громадських організацій. Мультикультурну освіту спочатку було „визначено географічно” на основі культури інших країн і концепції землі як глобального поселення – „Земля – наш спільний дім”. У її основі – теза, що жодна культура не є непрошеним гостем в історії людської думки.

Ніколи необхідність в мультикультурній освіті в українському поліетнічному соціумі не була такою очевидною, як зараз. У сумісному проживанні людей постійно існують конфлікти, що мають негативні ефекти, зумовлені забобонами і дискримінацією стосовно певних груп в одному суспільстві. У час коли більше й більше глобалізуються економічні, фінансові і інформаційні, освітні технології, культура має тенденцію до локалізації. Подібна тенденція може викликати негативні процеси виключності, дискримінації і нетерпимості. Деякі явища – зростаюча жвавість людей та ідей, нові інформаційні та комунікаційні технології – створили нові ситуації більш ускладнюючі для індивіда побудову незалежної і відповідальної особистості, яка є кінцевою метою будь-якої освітньої системи.

Інтеркультурна освіта прагне забезпечити взаємозалежність і взаємодію, посередництво, допомагаючи майбутнім громадянам усвідомлювати культурну різноманітність нашого суспільства. *Міжкультурна освіта* це намагання перекласти політичні завдання мовою освіти і культури.

Численні дослідження питань взаємодії суб'єктів у суспільстві, які все більш тяжіють до використання засобів віртуальної комунікації, свідчать про те, що зміст і ефективність різноманітних контактів багато в чому залежать від здібності їх учасників розуміти один одного і досягати порозуміння. Це визначається в основному рівнем технічної грамотності й гуманітарної домінанти, психологічної і моральної адекватності кожної сторін, які взаємодіють. Ці характеристики покликані формувати зміст соціальної культури інтеграції суб'єктів, що є сукупністю абсорбованих суспільством в ході еволюційного розвитку найбільш достатніх за своєю соціальною значущістю і наслідками технологій здійснення ефективних комунікативних актів. Складність і неординарність нової суспільної формації вимагають глибокого теоретичного і прикладного осмислення проблем, пов'язаних із стрімким розповсюдженням сучасних інформаційних технологій в усіх сферах людської діяльності і їх впливу на трансформацію традиційної соціокультурної організації суспільства.